

Debreceni Ítéltábla
Bpi.III.644/2019/5.

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: III/ 0 0 5 4 3 - 0 / 2020	
Érkezett: 2020 MÁRC 0 6.	
Példány: 3	Kezelőiroda:
Melléklet: 9	

A Debreceni Ítéltábla, mint másodfokú bíróság a Debrecenben, 2020. február 26. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

v é g z é s t:

██████████ perújítási ügyében a büntető eljárást felfüggeszti és az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezi. Az egyedi normakontroll eljárásban a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 639. § (3) bekezdésében az „és a védő” szövegrész alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozza.

A végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

I.

A Debreceni Törvényszék a 2017. július 7. napján kihirdetett 24.B.608/2016/120. számú ítéletével, illetve a Debreceni Ítéltábla a 2018. november 7. napján jogerőre emelkedett Bf.II.597/2017/76. számú ítéletével az ismeretlen helyen tartózkodó ██████████ vádlottat 3 rendbeli csalás büntette [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c) pont, (7) bekezdés b) pont], 16 rendbeli csalás büntette – melyből 1 rendbeli kísérlet – [1978. évi IV. törvény 318. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c) pont, (6) bekezdés b) pont] és 2 rendbeli csalás büntette [1978. év IV. törvény 318. § (1) bekezdés, (2) bekezdés c) pont, (5) bekezdés b) pont] miatt, mint társtettést 4 év 6 hónap fegyház-büntetésre ítélte. A büntetést bünszervezetben elkövetett bűncselekmények miatt szabta ki. Megállapította, hogy feltételes szabadságra nem bocsátható.

██████████ vádlott a másodfokú eljárás idején is ismeretlen helyen tartózkodott, az eljárás a távollétében folytatódott le. A törvényszék előtti első fokú eljárásban a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény XXV. Fejezetében írt külön eljárás szabályait alkalmazta a bíróság, míg a másodfokú eljárást az időközben, 2018. július 1. napján hatályba lépett, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) CI-CII. Fejezete alapján.

Az elítéltet a büntetés végrehajtása érdekében kiadott elfogató parancs alapján 2019. április 17. napján elfogták, ez a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának kezdő napja, az utolsó napja: 2023. október 16.

A terhelt védelmét a bíróság előtti eljárásban ██████████ látta el kirendelés alapján. A másodfokú jogerős ítélet kihirdetésekor is jelen volt.

A védő 2019. október 19. napján a Be. 639. §-a (2) bekezdésének c/ pontjában nevesített jogosultként a Be. 637. §-a (1) bekezdésének g/ pontjában írt perújítási okra alapított perújítási indítványt terjesztett elő. A Be. 639. §-ának (5) bekezdésében meghatározott törvényi feltételt is teljesítette, megjelölte a terhelt tényleges tartózkodási helyét.

A fellebbviteli főügyészség átiratában foglaltak szerint a védő perújítási indítványa a törvényes határidőn túl került előterjesztésre, ezért elkészttség okán az elutasításának van helye. A Be. 639. §-ának (3) bekezdése szerint ugyanis a terhelt és a védő a 637. § (1) bekezdés g/ pontjára alapított perújítási indítványt attól a naptól számított egy hónapon belül terjesztheti elő, amelyen az alapügyet befejező ügyszakos határozat jogerőre emelkedéséről tudomást szerzett. A védő erről már 2018. november 7. napján tudomást szerzett.

II.

Az ítélet tábla a fellebbviteli főügyészség által hivatkozott Be. 639. §-ának (3) bekezdése értelmében semmilyen más döntést nem hozhat, mint a védő perújítási indítványának elutasítását elkészttség okán [Be. 644. § (6) bekezdés]. A tételes jog másként nem értelmezhető annak ellenére, hogy a Be. 637. §-ának (5) bekezdése azt a kötelezettséget rója a bíróságra, hogy az (1) bekezdés g/ pontja esetén a perújítás lefolytatása kötelező.

A Be. CI-CII. Fejezeteiben szabályozott külön eljárás a távollévő terhelttel szemben lefolytatandó eljárásban védő részvétele kötelező a Be. 747. §-ának (6) bekezdése és a Be. 754. §-ában írt visszautalásra tekintettel. A védő kötelező részvétele nélkül a másodfokú eljárás sem folytatható le. A másodfokú – rendes jogorvoslattal már nem támadható – határozat kihirdetésekor jelen lévő védő a jogerős befejezésről ekkor feltétlenül tudomást szerez. Ennek időpontjához képest – az alkalmazandó és támadott tételes jogi norma szerint – egy hónap áll rendelkezésére a perújítási indítvány előterjesztésére függetlenül attól, hogy a távollévő terhelttel szemben a jogerős büntetés végrehajtása érdekében kibocsátott elfogató parancs mikor vezet eredményre.

A Be. 639. §-ának (3) bekezdésének megsemmisíteni indítványozott szövege teljesen kiüresíti a védő saját jogán való perújítási indítvány előterjesztésének lehetőségét a Be. 637. §-ának g/ pontja szerinti perújítási ok esetében. A perújítás megengedhetősége kérdésében dönteni köteles ítélet táblának alkalmaznia kellene a kifogásolt törvény-szöveget a konkrét ügyben.

III.

A vizsgálandó jogszabályok:

1993. évi XXXI. törvény

az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről

6. Cikk - Tisztességes tárgyaláshoz való jog

1. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően.

3. Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van - legalább - arra, hogy

b) rendelkezzen a védekezésének előkészítéséhez szükséges idővel és eszközökkel;

c) személyesen, vagy az általa választott védő segítségével védekezhessen, és ha nem állnak rendelkezésére eszközök védő díjazására, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg, hivatalból és ingyenesen rendeljenek ki számára ügyvédet;

d) kérdéseket intézzen vagy intéztessen a vád tanúihoz és kiegészíthesse, a mentő tanúk megidézését és kihallgatását ugyanolyan feltételek mellett, mint ahogy a vád tanúit megidézik, illetve kihallgatják;

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. március 9-i (EU) 2016/343 IRÁNYELVE

a büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről

8. cikk

A tárgyaláson való jelenlét joga

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak joguk van a tárgyalásukon jelen lenni.

(2) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az olyan tárgyalás, amelynek eredményeként határozat születhet a gyanúsított vagy a vádlott bűnösségéről vagy ártatlanságáról, az érintett személy távollétében is megtartható, feltéve, hogy:

a) a gyanúsítottat vagy a vádlottat kellő időben tájékoztatták a tárgyalásról és a meg nem jelenés következményeiről; vagy

b) a tárgyalásról értesített gyanúsítottat vagy vádlottat általa meghatalmazott vagy az állam által kirendelt védő képviseli.

(3) A (2) bekezdéssel összhangban meghozott határozat az érintett személlyel szemben végrehajtható.

(4) Ha a tagállamok lehetővé teszik a tárgyalásnak a gyanúsított vagy a vádlott távollétében történő megtartását, azonban az e cikk (2) bekezdésében meghatározott feltételeknek való megfelelés nem lehetséges, mivel a gyanúsított vagy a vádlott ésszerű erőfeszítések megtétele ellenére sem volt fellelhető, a tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy a határozat ennek ellenére meghozható és végrehajtható. Ebben az esetben a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottat vagy a vádlottat a határozatról való tájékoztatáskor, különösen elfogásukkor, tájékoztassák a határozat megtámadásának lehetőségéről és az új tárgyaláshoz való jogról is, vagy valamely más jogorvoslatról, a 9. cikknek megfelelően.

9. cikk

Az új tárgyaláshoz való jog

A tagállamok biztosítják, hogy ha a gyanúsított vagy a vádlott nem volt jelen a saját tárgyalásán és a 8. cikk (2) bekezdésében meghatározott feltételek nem teljesültek, az érintett személynek joga van egy új tárgyaláshoz, vagy más olyan jogorvoslathoz, amely lehetővé teszi az ügy érdemi részének új elbírálását, ideértve új bizonyíték megvizsgálását, és amely az eredeti határozat megváltoztatásához vezethet. E tekintetben a tagállamok biztosítják, hogy az érintett gyanúsítottaknak vagy vádlottaknak jogában áll jelen lenni, ténylegesen részt venni, a nemzeti jog szerinti eljárásoknak megfelelően, továbbá a védelemhez való jogokat gyakorolni.

AZ EURÓPAI UNIÓRÓL SZÓLÓ SZERZŐDÉS EGYSÉGES SZERKEZETBE FOGLALT VÁLTOZATA (2016/C 202/01)

2. cikk

Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok - ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait - tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közősek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.

Magyarország Alaptörvénye B) cikk

(1) Magyarország független, demokratikus jogállam.

Magyarország Alaptörvénye E) cikk

(2) Magyarország az Európai Unióban tagállamként való részvétele érdekében nemzetközi szerződés alapján - az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig - az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja. Az e bekezdés szerinti hatáskörgyakorlásnak összhangban kell állnia az Alaptörvényben foglalt alapvető jogokkal és szabadságokkal, továbbá nem korlátozhatja Magyarország területi egységére, népességére, államformájára és állami berendezkedésére vonatkozó elidegeníthetetlen rendelkezési jogát.

Magyarország Alaptörvénye Q) cikk

(2) Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját.

(3) Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.

Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

(3) A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez.

Magyarország Alaptörvénye 28. cikk

A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi CX törvény (Be.)

3. § (1) A terheltnek a büntetőeljárás minden szakaszában joga van a hatékony védelemhez.

41. § (1) Védőként meghatalmazás vagy kirendelés alapján ügyvéd járhat el.

42. § (1) A védő - ha e törvény eltérően nem rendelkezik - teljeskörűen gyakorolhatja a terhelt mindazon jogát, amely jellegénél fogva nem csak a terhelt személyéhez fűződik. A védő e jogokat önállóan, védői jogokként gyakorolhatja.

48. § (1) A kirendelés hatálya a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, és kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, az egyszerűsített felülvizsgálatra, a bűncselekménnyel összefüggő vagyoni vagy dolog elvonására, adat hozzáférhetetlenné tételére irányuló eljárásra, valamint a különleges eljárásokra is.

CI. FEJEZET**ELJÁRÁS A TÁVOLLÉVŐ TERHELTTEL SZEMBEN**

747. § (1) A büntetőeljárás lefolytatásának nem akadálya az, hogy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy vagy a terhelt elérhetetlenné vált.

(2) A távollévő terhelttel szembeni eljárás esetén e törvény rendelkezéseit az e Fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(3) A távollévő terhelttel szemben vádemelésnek és azt követően a bíróság eljárásának akkor van helye, ha

a) a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személy vagy a terhelt az eljárás során elszökött, elrejtőzött, vagy megalapozottan feltehető, hogy a büntetőeljárás elkerülése érdekében más módon elérhetetlenné vált,

b) a terhelt felkutatása érdekében tett intézkedések észszerű időn belül nem vezettek eredményre, és

c) azt a bűncselekmény tárgyi súlya vagy az ügy megítélése indokolja.

(4) A (3) bekezdés b) pontjában meghatározott feltétel akkor állapítható meg, ha

a) a terhelt felkutatása érdekében bizonyítás felvételére, adatszerző tevékenység folytatására, vagy - ha annak feltételei fennállnak - leplezett eszközök alkalmazására került sor,

b) a nyomozó hatóság, ügyészség vagy a bíróság körözést, vagy - ha annak feltételei fennállnak - elfogatóparancsot bocsátott ki, és

c) a körözés vagy az elfogatóparancs a kibocsátásától számított tizenöt napon belül nem vezetett eredményre.

(5) Ha a távollévő terhelttel szembeni eljárás lefolytatásának feltételei nem állnak fenn, a bíróság vagy az ügyészség az eljárást felfüggeszti.

(6) A távollévő terhelttel szembeni eljárásban a védő részvétele kötelező.

CII. FEJEZET

ELJÁRÁS A KÜLFÖLDÖN TARTÓZKODÓ TERHELT TÁVOLLÉTÉBEN

754. § A külföldön tartózkodó terhelt távollétében történő eljárás esetén a CI. Fejezet rendelkezéseit az e Fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A PERÚJÍTÁS

A perújítás okai

637. § (1) A bíróság jogerős ügyszöke határozatával befejezett büntetőeljárás esetén perújításnak van helye, ha

g) az alapügyet a CI-CII. Fejezet szerint fejezték be.

(5) Az (1) bekezdés f) és - ha a terhelt elérhető - g) pontja esetén a perújítás lefolytatása kötelező.

639. § (1) A terhelt terhére az ügyészség terjeszthet elő perújítási indítványt.

(2) A terhelt javára

a) az ügyészség,

b) a terhelt,

c) a védő,

terjeszthet elő perújítási indítványt.

(3) A terhelt és a védő a 637. § (1) bekezdés g) pontjára alapított perújítási indítványt attól a naptól számított egy hónapon belül terjesztheti elő, amelyen az alapügyet befejező ügyszöke határozat jogerőre emelkedéséről tudomást szerzett.

(4) A perújítási indítványban meg kell jelölni az alapügyet, amely ellen a perújítás irányul, az indítvány okát, valamint a perújítás alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait. A 637. § (1) bekezdés g) pontjára alapított perújítási indítványban valószínűsíteni kell az alapügyet befejező ügyszöke határozat jogerőre emelkedéséről való tudomásszerzés időpontját is.

(5) A perújítási indítványnak tartalmaznia kell az indítványozó kézbesítésre alkalmas elérhetőségét, a 637. § (1) bekezdés g) pontjára alapított perújítási indítványnak továbbá a terhelt tényleges tartózkodási helyét

643. § (1) Ha az alapügyben a bíróság járt el elsőfokon, a törvényszék, ha a törvényszék járt el elsőfokon, az ítéltábla dönt a perújítás megengedhetőségének kérdésében.

(2) A perújítási indítványt a bíróság tanácsulésen bírálja el.

644. § (1) Ha a bíróság a perújítási indítványt alaposnak találja, a perújítást nem ügydöntő végzésével elrendeli, és - a (2) bekezdés kivételével - az ügyet a megismételt eljárás lefolytatására

a) megküldi az alapügyben eljáró elsőfokú bíróságnak vagy

b) átteszi a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz.

(2) A 637. § (1) bekezdés g) pontja alapján a perújítást csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárásra vonatkozóan kell elrendelni, ha a terhelt távollétében csak a másodfokú, illetve csak a harmadfokú bírósági eljárást folytatták le.

(6) Az alaptalan, illetve a törvényben kizárt, az arra nem jogosulttól származó vagy elkésett perújítási indítványt a bíróság nem ügydöntő végzésével elutasítja. A bíróság a perújítási indítványt elutasítja akkor is, ha az indítványozó, illetve a 637. § (1) bekezdés g) pontjára alapított perújítási indítvány esetén a terhelt elérhetetlenné vált.

645. § (1) A perújítás elrendelése ellen nincs helye fellebbezésnek.

(2) A perújítási indítvány elutasítása miatt az indítványozó fellebbezhet, fellebbezésében azonban új perújítási okra nem hivatkozhat.

IV.

Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Római egyezmény 6. Cikke a tisztességes tárgyaláshoz való jog tartalmát úgy fogalmazza meg, hogy „mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű határidőn belül tárgyalja, és hozzon határozatot [...] az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően”. (Ennek részletes értelmezését a 3. pont tartalmazza.) Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) Q) cikke szerint Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait, jelen esetben a jogszabályban történő kihirdetésére is sor került. A tisztességes tárgyaláshoz való jogot az Alaptörvény XXVIII. cikkének az (1) bekezdése önállóan is megfogalmazza, mint a minden embert megillető alkotmányos alapjogot.

Az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikke a jogállamiságot az Unió alapvető értékének tartja, amelyet tiszteletben kell tartani. Az Alaptörvény E) cikkének értelmében ez Magyarországra is vonatkozik, ezért az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése ezt le is szögezi: Magyarország jogállam. A jogállamiság tartalmát, egyes elemeit az Alkotmánybíróság bontotta ki a határozataiban. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a jogállami büntetőeljárásnak korlátozhatatlan minősége az eljárás tisztességes volta, amely nem valósulhat meg a terhelt tisztességes tárgyaláshoz való jogának biztosítása nélkül, azaz a tárgyaláson való jelenlét jogát kell a számára biztosítani.

A tárgyaláson való jelenlét jogáról (is) szól AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. március 9-i (EU) 2016/343 Irányelv (a továbbiakban: Irányelv), amelyre a jogalkotó a Be. megalkotásakor figyelemmel volt a Be. 878. §-ának 31. pontja szerint. Az Irányelv a terhelt tárgyaláson való jelenlétét nem teszi kivételt nem tűrő elvárássá, tagállami jogszabály lehetővé teheti a tárgyalásnak a terhelt távollétében való megtartását, és azon végrehajtható határozat meghozatalát, ha a terhelt ésszerű erőfeszítések ellenére sem volt fellelhető. A büntető eljárási törvény CI. és CII. Fejezetében megfogalmazott szabályok a hivatkozott

elvárásoknak megfeleltethetők, különösen a Be. 747. §-a (3) bekezdésének a/ és b/ pontjaiban írtak miatt. A kötelező védelemről szóló Be. 747. §-ának (6) bekezdése összhangban áll az Irányelv 8. cikke (2) bekezdésének b/ pontjában írt előírással.

Az Irányelv 9. cikke értelmében, ha a terhelt nem volt jelen a saját tárgyalásán, akkor joga van egy új tárgyaláshoz, vagy más olyan jogorvoslathoz, amely lehetővé teszi az ügy érdemi részének új elbírálását, ideértve új bizonyítékok megvizsgálását, és amely az eredeti határozat megváltoztatásához vezethet.

A jogorvoslathoz való jogot az Alaptörvény XXVIII. cikke mondja ki: (7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.

A terhelt távollétében lefolytatott külön eljárás és annak eredményeként végrehajtandó büntetést kiszabó ítélet meghozatalát követően azonban már nem a jogorvoslathoz való alkotmányos jogot kell vizsgálni. A jogerős ügydöntő határozatot követően rendes jogorvoslatnak nincs helye, kizárólag a rendkívüli jogorvoslati lehetőségek állhatnak rendelkezésre. „A jogorvoslathoz való jog a rendes jogorvoslatra vonatkozik, a rendkívüli jogorvoslatok kényszerítő szüksége” alkotmányosan nem vezethető le [861/B/2001. AB határozat 1.2.].

Az ítéletábrán tanácsának véleménye szerint azonban az Alkotmánybíróság következő megállapításait a józan észnek megfelelő jogértelmezéssel a rendkívüli jogorvoslatokkal kapcsolatban is irányadónak kell tekinteni: 22/2014.(VII. 15.) AB határozat „[82] [...] A jogorvoslati jog nyújtotta jogvédelem hatékonyságához pedig az szükséges, hogy ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslat jogának hatékony érvényesülését számos tényező befolyásolhatja, így többek között a felülbírálati lehetőség terjedelme, a jogorvoslat elintézésére meghatározott határidő, vagy a sérelmezett határozat kézbesítésének szabályai és megismerhetőségének tényleges lehetősége {22/2013. (VII. 19.) AB határozat, Indokolás [26]}. Az Alkotmánybíróság a 2/2013. (I. 23.) AB határozatában rámutatott arra is, hogy a jogorvoslathoz való jog érvényesülésének két eleme van: egyrészt, hogy a jogorvoslati fórumrendszer igénybevitelét nem gátolják-e jogszabályi előírások, másrészt, hogy milyen a jogorvoslat terjedelme, azaz teljes körűsége, illetve korlátozottsága (Indokolás [35] és [37])”.

A jogalkotó a terhelt távollétében megtartott tárgyaláson hozott ügydöntő határozat esetében a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, a terhelt ügyének a jelenlétében való újra tárgyalását, ezzel az Irányelv 9. cikkében írt kötelezettséget a Be. 637. §-a (1) bekezdésének g/ pontjában és az (5) bekezdésében rögzített norma-szöveggel teljesítette. Rendkívüli jogorvoslat igénybevitelének a lehetősége, kezdeményezés esetén a perújítás kötelező elrendelése és lefolytatása az, amellyel a jogalkotó a tisztességes tárgyaláshoz való jogot biztosítani tudja annak a terheltnek, aki az alapeljárásban nem vett részt a korábban már részletezett okok miatt és körülmények között.

A rendes bíróság azonban nem tud eleget tenni a tételes jog szerinti kötelezettségének, mivel a Be. 639. §-ának (3) bekezdése – legalább a védő számára – olyan időbeli korlátot állít, amely feltételnek a védő nem képes eleget tenni, jelen ügyben semmiképpen sem. A támadott jogszabály-helynek a terheltet megnevező szövegrésze nem sérelmezhető: „Az Alkotmánybíróság megállapította: önmagában az, hogy a jogalkotó határidőt állapított meg a

perújítás kezdeményezésére nem érinti az érdemi bírósági felülvizsgálat lefolytatását” [861/B/2001. AB határozat 1.1.].

A rendes bíróság az Alaptörvény 28. cikkébe foglalt célhoz kötött, teleologikus jogértelmezéssel nem tudja feloldani az anomáliát, de az Alaptörvény hetedik módosításával beiktatott új, kötelező bírói jogértelmezési módszerrel sem. A jogalkotói indokolás megerősíti, hogy a terhelt perújítási jogának időbeli korlátok közé szorítása nem támadható, a védőről azonban említést sem tesz.

„A terhelt személyes védekezéséhez fűződő joga magában foglalja azt is, hogy a terheltnek joga van az ügyében döntő bíróság általi meghallgatáshoz. Ha az eljárást az ismeretlen helyen, vagy a külföldön tartózkodó terhelt távollétében folytatták, és fejezték be, értelemszerűen sérül a terhelt személyes védekezéséhez fűződő joga. Ezért a törvény a nemzetközi egyezményekben vállalt kötelezettséggel összhangban a terhelt távollétében meghozott jogerős ügydöntő határozat esetén biztosítja az ügy újratárgyalásához való jogot. A terheltet megillető jog gyakorlását azonban a jogbiztonság védelme érdekében célszerű észszerű keretek közé szorítani, ezért a törvény a perújítási indítvány előterjesztését az alapügyet befejező ügydöntő határozat jogerőre emelkedéséről történő terhelti tudomásszerzéstől számított egy hónapon belül teszi lehetővé.

A törvény az egyéb jogorvoslati nyilatkozatokhoz, illetve indítványokhoz hasonlóan a perújítási indítvánnyal kapcsolatban is magasabb követelményeket támaszt, amikor megköveteli az indítványozótól az eljárás alapjául szolgáló alapügynek, az indítvány okának, valamint a perújítás alapjául szolgáló tényeknek és bizonyítékoknak a megjelölését. Az ismeretlen helyen vagy a külföldön tartózkodó terhelt távollétében befejezett alapügyre alapított perújítási indítvány esetében valószínűsíteni kell továbbá az ügydöntő határozatról történő terhelti tudomásszerzés időpontját, egyúttal meg kell jelölni a terhelt tényleges tartózkodási helyét, amely előfeltétele a perújítási eljárás érdemi lefolytatásának.”

A jogalkotó bizonyítottan figyelemmel volt az Irányelv 9. cikkére. A 9. cikk utolsó mondatrésze azonban felhívja a figyelmet arra, hogy ebben az eljárásban is joga van a terheltnek a védelemhez való jogait gyakorolni. A büntetőeljárásról szóló törvény az alapvető rendelkezésektől kezdődően végigviszi a terhelt védelemhez való jogát. A nemzetközi jogi elvárásoknak megfelelően a Be. 3. §-ának (1) bekezdése minőségi követelményt is támaszt, amikor nem egy formális, hanem hatékony védelemhez való jogot fogalmaz meg alapjogi elvárásként.

Az Alkotmánybíróság már foglalkozott az ismeretlen helyen tartózkodó terhelt távollétében lefolytatható külön eljárás szabályainak alkotmányos vizsgálatával. A 14/2004. (V. 7.) AB határozat ugyan az 1998. évi XIX. törvény (rBe.) ide vonatkozó rendelkezéseivel összefüggésben, azonban a jogintézmény olyan aspektusaival, amelyek az új büntetőeljárási törvénnyel is összhangban állnak.

„3. A jogállamiság normatív tartalma, valamint az alkotmányos büntetőjog garanciális követelményei ugyanakkor megkívánják, hogy az állam a távollevő terhelttel szembeni büntető igény érvényesítésére olyan szabályokat alkosson, amelyek egyensúlyt teremtenek a terhelt alkotmányos jogainak védelme és a büntető igazságszolgáltatás megfelelő működésével kapcsolatos társadalmi elvárások között.

4. A terhelt távollétében lefolytatott eljárás a büntetőeljárás általános szabályaitól bizonyos elemeiben eltérő, ún. külön eljárás. Az eljárás alkotmányossági megítélése szempontjából fontos sajátossága, hogy az eljárás egyes szakaszaiban vagy az egész eljárás folyamán hiányzik a tisztességes eljárás és a védelemhez való jog egyik lényeges részeleme: a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének lehetősége. Ennek ellensúlyozására

a különjárássra való áttéréstől kezdve kötelező a védő közreműködése, az eljárás jogerős befejezése előtt - kérelemre - az első fokú tárgyalás megismétlése, az eljárás jogerős befejezése után pedig - kérelemre - a perújítás elrendelése.

A kötelező védelem elengedhetetlen feltétele annak, hogy a terhelt távollétében folyó eljárást tisztességesnek lehessen tekinteni. A Be. pontosan meghatározza a védő kötelezettségeit, a védő mulasztása esetén alkalmazható eljárási szankciókat, és mivel védőként csak ügyvéd járhat el, érvényesül ügyvéd hivatásbeli felelőssége is. A védő funkciójának önálló tartalma és önálló szakmai felelőssége megfelelő biztosítéka annak, hogy a terhelttel való személyes kontaktus hiánya esetén se üresedjen ki a védelmi funkció.”

„A Be. a különjárássban nem ad és nem is adhat felmentést a büntető bíróság alkotmányosan megalapozott feladata alól a büntető bíróság - a vád keretei között - a büntetőigényt az anyagi igazság alapján, a törvényes és tisztességes eljárás követelményeinek megfelelően köteles elbírálni. A vád bizonyításának terhe ugyan az ügyészt terheli, azonban a bíróságnak hivatalból és önálló szakmai felelősséggel kell törekednie az igazság elérésére, azaz az állami büntető igény ténybeli alapjainak megalapozott, a valóságnak megfelelő megállapítására.”

Az Alkotmánybíróság a 4/1998. (III. 1.) AB határozatában kimondta: „[a]z Alkotmány valóban nem azt garantálja, hogy a bírói eljárás eredménye minden esetben helyes lesz, de azt garantálja, hogy ne szülessen olyan törvényi szabály, amely ezt eleve kizárja. Az anyagi igazság érvényre juttatását ellehetetlenítő szabályozás éppúgy sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdését, a jogállamiság elvét, mint az eljárási garanciák hiánya”. (ABH 1998, 71, 77.)

„Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem egyeztethető össze a büntető igazságszolgáltatás funkciójával, a jogerős büntető bírósági határozat alkotmányos jelentőségével az a törvényi szabályozás, amely a bíróságot más alkotmányos jogok vagy értékek védelme által nem indokoltan arra kényszeríti, hogy tudatosan megalapozatlan döntést hozzon akár a terhelt felmentése, akár pedig elítélése tárgyában. Ez az igazságszolgáltatás tekintélyének sérelmével is járhat.”

A most idézettekhez kapcsolódóan a 3335/2019. (XII. 6.) AB határozat a következőket fogalmazza meg: „[22] 2.1. Az Alkotmánybíróság értelmezésében a tisztességes bírósági eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]; 36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [69]; 3384/2018. (XII. 14.) AB határozat, Indokolás [35]}. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a bírósághoz fordulás joga tartalmi követelményt foglal magában abban az értelemben, hogy a hatékony bírói jogvédelem lehetőségét kívánja biztosítani. Önmagában a bírói út igénybevételenek formális biztosítása nem elegendő az alapjog érvényesüléséhez. Az alkotmányos szabályban előírt garanciák ugyanis éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést {8/2015. (IV. 17.) AB határozat, Indokolás [65]}”.

A 22/2014. (VII. 15.) AB határozat is még az rBe. rendelkezéseivel összefüggésben született, a jelen ügygel kapcsolatban a tisztességes eljárás, tisztességes tárgyalás fogalmával kapcsolatban tesz elvi jelentőségű megállapítást a 72. bekezdésében. „Döntésének kialakítása során az Alkotmánybíróság a tisztességes eljárás követelménye kapcsán korábban megfogalmazott azon elvi tételt vette alapul, amely szerint a tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye. Nincs továbbá olyan szükségesség, amely miatt a tárgyalás tisztességes voltát arányosan ugyan, de korlátozni lehetne; hanem a tisztességes tárgyalás fogalmán belül alakítandó ki olyan ismérvszisztem, amely annak tartalmát adja, s csak ezen belül értékelhető bizonyos korlátozások szükséges és arányos volta.”

A jogállamiság-klauszula önmagában és általánossága (elfogadott definíció nélkülisége) miatt nem lehet hivatkozási alap az alaptörvény-ellenesség kimutatására. Az Alkotmánybíróság alkotmányos jogértelmezése tölti ki tartalommal a jogállamiság összetevőit, amelyek között a jogbiztonság feltétlenül az egyik tartalmi elem. Az Alkotmánybíróság a törvényességi óvás alkotmányosságának vizsgálata során hozott 9/1992. (I. 30.) AB határozatában mondta ki, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előre láthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is (ABH 1992, 59, 65.).

Az ítéltábla érvei az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó alaptörvény-ellenességet érintően a jogbiztonság követelményrendszerébe tartozó kiszámíthatóság garanciáján alapulnak.

A jogbiztonság az egyik legfontosabb alkotóeleme az Alaptörvényben kinyilvánított jogállamiságnak [3076/2017. (IV. 28.) AB határozat [43] bekezdés], ha önmagában nem is Alaptörvényben biztosított jog. A jogbiztonság megköveteli a jogalkotótól az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát. A jogbiztonság követelményével feltétlenül ellentétben áll az olyan törvény-szöveg, amelynek az alkalmazhatósága egy jogintézményt érintően olyannyira kiszámíthatatlan, hogy a – nem kizártnak felmerülhet néhány esetet kivéve – józan ésszel felismerhető legtöbb esetben, mint jelen ügyben is, az alkalmazására esély sincs.

Az alaptörvény-ellenesség következő indoka, hogy a jogállami büntető eljárásnak korlátozhatatlan minősége az eljárás tisztességes volta, mellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye. A terhelt távollétében lefolytatott eljárásban (még ha az önmagában meg is felelt a részletezett nemzetközi és nemzeti jog elvárásainak és szabályainak) hiányzik a tisztességes eljárás egyik lényeges részlete: a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének lehetősége. Ennek ellensúlyozására teremtdött meg a jogerős befejezést követően a perújítás, mint rendkívüli jogorvoslat igénybevételének a lehetősége, és ami a jogosult indítványára a bíróság számára pozitív döntési kényszert, a perújítás elrendelését írja elő. A perújítás lefolytatása során teljesülhet a tisztességes eljáráshoz való jog eddig hiányzó részlete, és ezzel a terheltnek a tisztességes tárgyaláshoz való, az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdésében deklarált alapjoga. A tisztességes tárgyaláshoz való jog érvényesítését kizárja, ha a törvény a terhelt védője számára az indítvány előterjesztésére teljesíthetetlen – időbeli – feltételt szab.

Az alaptörvény-ellenesség harmadik indoka az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében írtakkal függ össze. A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A büntetőeljárásról szóló törvény bontja ki ennek alkalmazandó tartalmát. A Be. 3., 41., 42., 48. § rendelkezései a kirendelt védőként eljáró ügyvédet a hatékony védelem érvényesítése érdekében felhatalmazza arra, hogy a terhelt jogait önállóan, védői jogokként gyakorolhassa. A kirendelés hatálya kiterjed a perújításra (Be. LXXXIX. Fejezet: A perújítás, a 637. §-tól kezdődően), így arra is, hogy a Be. 639. §-a (2) bekezdésének c/ pontja értelmében a terhelt javára önállóan, a saját jogán perújítási indítványt terjesszen elő, amely joga valamennyi perújítási ok esetében a törvény szerint formálisan biztosított. A Be. 639. §-ának (3) bekezdésében írt, és a védőre is vonatkozó időbeli korlát, mint a perújítás kötelező elrendelésének feltétele azonban a gyakorlatban kizárja a védő jogérvényesítésének a

valódi lehetőségét. Elviekben ugyan nem zárható ki, hogy a jogerős ítélet védő jelenlétében való kihirdetését (vagy ha nem volt jelen, a sikeres kézbesítés napjával való tudomásszerzését – Be. 589. §-a folytán alkalmazandó 550. §-ának (2) bekezdése) követő egy hónapon belül eredményes lesz a terhelt ellen kibocsátott elfogató parancs, amiről a védő olyan időben értesül is, hogy az egy hónapon belül fel tudja venni a kapcsolatot a védencével és az egy hónapon belül elő is tudja terjeszteni a perújítási indítványát. A lehetőség elméleti felvetésének nincs túl nagy gyakorlati valószínűsége. A törvény ugyan nem zárja ki a határidő elmulasztása miatti igazolási kérelem előterjesztését, de mire hivatkozhat ebben az a védő, aki a jogerős ügydöntő határozat kihirdetésekor, törvényi kötelezettségének eleget téve jelen volt. Legfeljebb betegsége, vis maior-ra, de arra semmiképpen sem, hogy az ügydöntő határozat jogerőre emelkedéséről csak később szerzett tudomást. A Be. 139. §-ának (2) bekezdése szerint három hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni.

A védőnek az a joga, hogy saját jogán terjesszen elő perújítási indítványt a terhelt távollétében hozott jogerős ügydöntő határozat ellen a Be. 637. §-a (1) bekezdésének g/ pontjában írt okra hivatkozással, ezzel kiüresedett. A terheltnek a büntető eljárás egészére kiterjedő védelemhez való joga olyan mértékben sérült, hogy a távollétében lefolytatott büntető eljárást követően az új tisztességes tárgyaláshoz való jogát a védője nem érvényesítheti, amely ellentétes a hatékony védelemhez fűződő alapvető joggal. Jelen esetben már maga a terhelt sem kezdeményezheti a tárgyalás megismétlését, hiszen rá vonatkozóan is feltétlenül eltelt a tudomásszerzéstől számítandó egy hónap 2019. április 17. napja óta.

Bár az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a jogorvoslathoz való jog (mint a tisztességes eljárás garanciális biztosítója) a rendes jogorvoslathoz fűződő alkotmányos alapjog, kívül esik ezen a rendkívüli jogorvoslat, amelynek kikényszeríthetősége nem alapjog, azonban nehéz lenne figyelmen kívül hagyni azt a megállapítást, hogy a jogorvoslati jog nyújtotta védelem hatékonyságához szükséges, hogy ténylegesen érvényesüljön és képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására. A jogorvoslathoz való jog érvényesülésének egyik eleme, hogy „a jogorvoslati fórumrendszer igénybevételét nem gátolják-e jogszabályi rendelkezések” [22/2014. (VII. 15.) AB határozat [82] bekezdés]. Esetünkben pontosan ilyen tilalmazott jogi helyzetről van szó.

A nemzeti tételes jogi rendelkezésből fakadó jogi helyzet megsérti AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2016. március 9-i (EU) 2016/343 IRÁNYELVE 9. §-ában foglaltakat. Az Unió erre jogosult szervei által hozott normák elsődleges szerepe, hogy a jogállamiság elvének és az emberi jogok tiszteletben tartásával előmozdítsa az egységesebb gondolkodásmódot és értékszempléket. Az Európai Bíróság gyakorlatából következően az Unió jogi normái közül a tagállamok állampolgárai a közösségi irányelvre közvetlenül is hivatkozhatnak. Egy nem büntetőjogi tárgyú ügyben a Legfelsőbb Bíróság is ezt mondta ki: a törvényi szabályozás valóban ellentétes rendelkezést tartalmaz egy Irányelvben foglaltakkal, azonban az Európai Bíróság gyakorlata lehetővé teszi az EU-tagállamok állampolgárai számára azt, hogy a közösségi irányelvekre közvetlenül is hivatkozassanak saját államukkal szemben, ha a kérdéses irányelvet az adott állam nem vagy nem teljes mértékben vette át. „A perbeli ügyben alkalmazandó irányelv megfelel annak a követelménynek, hogy világos, pontos és feltétel nélküli rendelkezéseket tartalmaz, továbbá nem hagy mozgásteret a hazai szabályozásnak és a belső jog nem megfelelő harmonizációja történt.” Mindezek alapján a perbeli ügyben a törvény szabályaival szemben az Irányelv rendelkezését kell alkalmazni (EBH2007. 1745.). Az irányelvek a tagállamoknak címzett jogi aktusok, amelyeket azoknak át kell ültetniük saját nemzeti jogukba. Az ítéletábra tanácsának véleménye szerint a jogalkotó

a megsemmisíteni indítványozott szövegrész miatt a kötelezettségének nem tett eleget, azzal ellentétes normaszöveget alkotott.

Mindezek következményeként a bíróság sem tud eleget tenni az irányelv 9. §-ában foglalt, és az annak megfelelő, a Be. 637. §-ának (5) bekezdésében előírt nemzeti jogi kötelező rendelkezésnek, mely szerint, ha az alapügyet a CI-CII. Fejezet szerint folytatták le, a perújítás lefolytatása kötelező. „Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a bírósághoz fordulás joga tartalmi követelményt foglal magában abban az értelemben, hogy a hatékony bírói jogvédelem lehetőségét kívánja biztosítani. Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása nem elegendő az alapjog érvényesüléséhez” [3335/2019. (XII. 6.) AB határozat [22] bekezdés].

Az eddig kifejtettekre tekintettel az ítélőtábla a konkrét ügyben alkalmazandó tételes jogi rendelkezés és az Alaptörvény, valamint a nemzetközi és uniós jog kollízióját az Alaptörvényben előírt jogértelmezési módszerekkel sem tudja feloldani, ezért az Alkotmánybírósághoz fordult.

V.

Az Alkotmánybíróság hatásköre az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének b/ pontján, 25. cikk (2) bekezdésén, a 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 25. §-ának (1) bekezdésén és 37. §-ának (2) bekezdésén alapul. Az Abtv. 52. §-ának (1) bekezdésében, (1b) bekezdésének f/ pontjában foglaltakra figyelemmel a kezdeményezés határozott kérelmet tartalmaz a vizsgálandó jogszabályi rendelkezés megsemmisítésére.

A kezdeményezésre okot adó ügyben való alkalmazás tilalmának kimondását nem kellett indítványozni az Abtv. 45. §-ának (2) bekezdésében írtak miatt.

Az ítélőtábla a Be. 489. §-ának (1) bekezdésében foglaltak okán a (3) bekezdés értelmében a büntető eljárást felfüggesztette.

Az ítélőtábla hivatalból járt el.

A végzés elleni jogorvoslatot a Be. 513. §-a (1) bekezdésének a/ pontja zárja ki.

2020. február 26.